

אפליית מיסים לעצמאים

לעצמאים מגיעות אותן זכויות והטבות מיסוי הניתנות לשכירים < נחום פריידקס

בית המשפט העליון הכיר למעשה בחוסר הצדק במניעת קיזוז הפסדים, אך עשה זאת בדרך עקיפה. השר לשעבר אברהם הירשזון קיבל כספים שלא כדין ונדרש לשלם עליהם מס. בשנה שאחרי כן הוא הורשע בעבירה ונאלץ להחזירם. בית המשפט אפשר במקרה זה קיזוז של מחצית ה"הפסד" שנגרם לו. הגיע הזמן שהמחוקק יאפשר גם לאנשים ישירים לקזז הפסדים

וכלכליים. השכיר כיום יכול למצוא עצמו מחר כבעל עסק קטן (בעיקר אם יגיע לגיל בו לא ירצו להעסיקו), ואילו בעל העסק עלול להפסיד ולחפש תעסוקה כשכיר. המעמד החדש של "פריילנסרים" ובעלי מעמד מעורב של שכיר ועצמאי בו זמנית, הולך וגודל. רבים מהשכירים עוסקים כבר כיום בעבודות להשלמת הכנסתם. חוסר השוויון במיסי העצמאים והשכירים אינו מסתכם רק בדוגמאות שצוינו. במאה ה-20 התרגלנו לחלוקת האוכלוסיה סייח למעמדות כלכליים בהתאם לבעלות על אמצעי הייצור: בעלי ההון (הקפיטליסטים) התפרנסו מרכושם ואילו השכירים מעבודת כפיהם. לא ייחסנו חשיבות יתר לעצמאים, ומי שלא היה שכיר – לא נחשב לעובד הזכאי לתנאים סוציאליים והגנה על מקור פרנסתו. הזמנים השתנו, ולעסקים קטנים ובינוניים תפקיד הולך וגודל בהבטחת הצמיחה. בשנים האחרונות הולך וגדל מספר העצמאים המסווגים כעניים. לשכת רואי חשבון ולהב (לשכת ארגוני העצמאיים) הצליחו לאחר שנים רבות לשכנע את השלטונות והמחוקקים, לאפשר גם לעצמאים להפריש כספים לקרנות ההשתלמות ולהתיר לזוגות העצמאים העובדים בעסקם המשותף חישוב מס נפרד. חייבים להמשיך ולהשלים את התהליך של השוואת הזכויות, ועשיית צדק עם אלה העובדים לפרנסתם ומשקיעים את כספם במקום עיסוקם. ●

מאפשר לקזז הפסדים משנות מס קודמות כנגד רווחים. התוצאה הקשה היא, שהנישום שילם למעשה עבור הכספים שירדו לאבדון. ברוב המדינות החוק מאפשר קיזוז ההפסד בשלוש-ארבע השנים הקודמות מול הכנסות בשנה השוטפת. בישראל נסגרים עסקים רבים לאחר תקופת פעילות קצרה יחסית, והאיסור לקזז הפסדים אחורנית הוא אחת הסיבות לכך. הפסדים יכולים להיגרם מסיבות חיצוניות: מצב בטחוני, מגיפה, עבודות תשתית וכדומה. בית המשפט העליון הכיר למעשה בחוסר הצדק במניעת קיזוז הפסדים, אך עשה זאת בדרך עקיפה. השר לשעבר אברהם הירשזון קיבל כספים שלא כדין ונדרש לשלם עליהם מס. בשנה שאחרי כן הוא הורשע בעבירה ונאלץ להחזירם. בית המשפט אפשר במקרה זה קיזוז של מחצית ה"הפסד" שנגרם לו. הגיע הזמן שהמחוקק יאפשר גם לאנשים ישירים לקזז הפסדים. פקודת מס ההכנסה מעניקה הנחות מסוימות רק לשכירים. עובד הפורש מעבודתו זכאי לקבל פיצויים הפטורים ממס (כפוף לתקרה). עצמאי הפורש מעסקיו אחרי עשרות שנות עבודה, חייב במס על כל שקל שהרוויח בחייו. ראוי שהחוק יאפשר גם לו לקבל פטור ממס חלקי. אלה דוגמאות בלבד. העידן המודרני מתאפיין בניידות הולכת וגוברת של אנשים לא רק בין מקומות עבודה ועיסוקים, אלא גם בין "מעמדות" חברתיים

הכנסה לצורכי מס נמדדת על בסיס שנתי. הפרוגרסיביות של שיעור ריו והניכויים והזיכויים האישיים מחושבים אף הם בנפרד לכל שנת מס. כתוצאה מכך, אם נשווה בין שני נישומים בעלי אותה הכנסה, נראה שמי שהרוויח סכום מסוים בשנה אחת, יחויב במס גבוה בהרבה ממי שהרוויח בדיוק את אותו הסכום אך במהלך שנים מספר.

בעלי הכנסה יציבה במשך שנים, משלמים פחות מאלה שהכנסתם תנודתית. התנודתיות בהכנסות במהלך החיים קיימת כמובן אצל שכירים ועצמאים כאחד. כך למשל, מי שלא עבד במהלך לימודיו או שירותו הצבאי, ואחרי שרכש מקצוע הרוויח יותר – ישלם יותר מחברו שהרוויח בדיוק אותו סכום מצטבר, אך עשה זאת במהלך תקופה ארוכה יותר.

התנודתיות בהכנסות גדולה במיוחד אצל העצמאים וגורמת לחיובם במס מצטבר גבוה יותר. חמור במיוחד מצבם של בעלי עסקים שבשנה מסוימת הפסידו את מה שהרוויחו בשנים קודמות, אחרי ששילמו מס על הרווחים שאבדו להם. העיקרון של מס שווה על הכנסה שווה, הוגבל בפועל על ידי שיטת החישוב החדשנית.

פקודת מס הכנסה מספקת מספר פתרונות נקודתיים לתכנון המצב. כך למשל קיימת אפשרות לייחס חלק מהכנסתו של שכיר עקב פרישתו מעבודתו, לשנים מספר בהן אין לו כבר הכנסה, ובכך להקטין משמעותית חבותו במס.

לעומתו, העצמאי שהפסיד בשנה מסוימת, רשאי לקזז הפסדיו את רק מהכנסתו בעתיד, אם ימשיך לפעול ויצג רווחים. אם סגר את עסקו והחליף את מקור הכנסתו, הוא יפסיד את האפשרות לקזז את הפסדיו מרווחים עתידיים. החוק אינו

רו"ח נחום פריידקס,

לשעבר נשיא לשכת רואי חשבון